

Рецензія
оприлюднена
26.05.2022р.
спеціалізованої
вченої ради
ДФ 26.133.087
пед. наук, проф. М.Торак

Голові
разової спеціалізованої вченої ради
ДФ 26.133.087 у Київському
столичному університеті
імені Бориса Грінченка
доктору педагогічних наук, професору,
професору кафедри освітології та
психолого-педагогічних наук
Марії БРАТКО

Рецензія

Желанової Вікторії В'ячеславівни, доктора педагогічних наук, професора, професора кафедри освітології та психолого-педагогічних наук Факультету педагогічної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка на дисертацію Олійник Оксани Ігорівни «Розвиток інноваційної компетентності вчителів закладів загальної середньої освіти з використанням цифрових освітніх платформ», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки у галузі знань 01 Освіта/Педагогіка

1.Актуальність дисертаційної роботи.

Актуальність поданої дисертації зумовлена «тотальною інноватизацією» сучасного суспільства. В освіті цей процес пов'язаний із впровадженням ідей нової парадигми освіти «Освіта 5.0», зорієнтованої на інтеграцію інноваційних технологій (зокрема цифрових) з розвитком гнучких навичок (soft skills) та адаптацію освітнього процесу до індивідуальних потреб і здібностей особистості з метою реалізації її інноваційного потенціалу. Практичним реалізатором ідей інноватизації в закладах загальної середньої освіти (далі ЗЗСО) є вчитель, з розвинутою інноваційною компетентністю. При цьому суттєвим інструментом її розвитку є цифрові платформи. До того ж у сучасному науковому дискурсі досить широко представлені різні аспекти педагогічної інноватики, зокрема, питання інноваційної компетентності вчителів. Проте проблема розвитку інноваційної компетентності вчителів ЗЗСО з використанням цифрових освітніх платформ розглядається лише аспектно. Отже суспільна, наукова й практична актуальність дисертації Олійник О. І. є очевидною.

2.Наукова новизна результатів дисертації.

Найбільш суттєвими результатами, що характеризують наукову новизну дисертаційної роботи Олійник О. І., є такі: *вперше* визначено сутність інноваційної компетентності вчителів ЗЗСО; обґрунтовано її структуру, що містить мотиваційно-ціннісний, гносеологічно-когнітивний, процесуально-діяльнісний та рефлексивно-результативний компоненти; визначено феномен розвитку інноваційної компетентності вчителів ЗЗСО та розкрито його етапи (аккумуляції, актуалізації, реалізації); обґрунтовано критеріальний апарат дослідження, представлений аксіологічним, когнітивним, праксеологічним,

рефлексивним критеріями та показниками за апробаційно-практичним, процесуально-діяльнісним, інноваційно-дослідницьким рівнями; розроблено змістово-методичне забезпечення розвитку інноваційної компетентності вчителів ЗЗСО з використанням цифрових освітніх платформ; *уточнено* сутність ключових понять дослідження, зокрема «інновація», «інноваційна компетентність», «вчитель ЗЗСО», «розвиток», «цифрові освітні платформи»; *подальшого розвитку* набули методичні практики, форми та методи розвитку інноваційної компетентності вчителів ЗЗСО.

3. Теоретичне і практичне значення результатів дисертації. Теоретичне значення дисертації полягає в обґрунтуванні методологічних засад розвитку інноваційної компетентності вчителів ЗЗСО на філософському, загально-науковому, конкретно-науковому та методично-технологічному рівнях, а саме: проаналізовано базові наукові підходи (особистісно зорієнтований, діяльнісний, аксіологічний, акмеологічний, андрагогічний, компетентнісний), що стали методологічним орієнтиром дослідження; доведено міждисциплінарність проблеми інноваційної компетентності вчителів.

Практичне значення дослідження полягає у розробленні й запровадженні в систему методичної роботи ЗЗСО курсу «Інноваційні аспекти діяльності педагога»; проведенні методичних інноваційних сесій з вчителями закладів загальної середньої освіти; упровадженні рефлексивного есе для здійснення вчителями самоаналізу особистісних та професійних результатів освітньої діяльності в контексті інноваційності; використанні цифрових інструментів для технічного супроводу розвитку інноваційної компетентності педагога; застосуванні варіативних інноваційних методів навчання вчителів у системі методичної роботи з використанням інтерактивних методів).

Матеріали дослідження можуть бути використані для підвищення кваліфікації педагогічних працівників; практичній діяльності ЗЗСО щодо інноваційного розвитку вчителів в системі методичної роботи школи.

4. Наукова обґрунтованість результатів дослідження, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Презентовані в дисертаційній роботі наукові положення, теоретичні узагальнення та висновки, а також практичний доробок та рекомендації є обґрунтованими, що підтверджено всебічним аналізом наукових праць з обраної проблеми, з'ясуванням ступеню її розробленості у вітчизняному та зарубіжному науковому дискурсі, а також стратегією експериментальної роботи з діагностики рівня сформованості інноваційної компетентності вчителів ЗЗСО. Відтак, сформульовані в дисертації положення, висновки вважаємо належно обґрунтованими. Фактів, що підтверджували б недостовірність поданої в дисертації інформації, не виявлено.

5. Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

Олійник О. І. розв'язала на достатньо високому науковому рівні поставлені в дисертаційній роботі завдання. Маємо відзначити, що дисертантка оволоділа методологією наукової діяльності та логікою наукового дослідження. Науковий апарат дисертації сформульовано коректно, влучно дібрано систему методів

дослідження, що уможливило якісне розв'язання поставлених завдань. Авторка здійснила експериментальну верифікацію ефективності розробленого змістово-методичного забезпечення розвитку інноваційної компетентності вчителів ЗЗСО з використанням цифрових освітніх платформ.

Отримані дисертанткою результати засвідчують валідність результатів експериментального дослідження, проведеного зі здобувачами освіти таких закладів, як-от: Київський столичний університет імені Бориса Грінченка (м. Київ) (№ 196-н від 27.12.2024 р.); Загальноосвітній навчальний заклад І-ІІІ ступенів «Скандинавська гімназія» (№200 від 23.12.2024 р.); Заклад загальної середньої освіти ліцей «Едюкейтер» (м. Київ) (№01-52/232 від 07.08.2024 р.); Свалявського ЗЗСО № 4 з поглибленим вивченням окремих предметів (№ 262/01- 28 від 03.12.2024 р.).

У процесі виконання наукового дослідження Олійник О. І. опанувала освітню складову, що передбачена освітньо-науковою програмою для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, яка спрямована на формування загальних та спеціальних компетентностей. Відтак, вважаємо, що визначені в дослідженні завдання розв'язано, мету досягнуто, що підтверджує наукову обізнаність дисертантки.

6. Апробація результатів дисертації. Повнота викладу основних результатів дисертації у наукових публікаціях.

Основні положення та результати дисертації було представлено у доповідях на наукових, науково-практичних конференціях різного рівня: VII Міжнародна Грінченківська наукова школа для докторантів, аспірантів і молодих науковців у галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка», спеціальність 011 «Освітні, педагогічні науки» з 14 по 18 листопада 2022 року; серія воркшопів «Якою має бути післявоєнна освіта?», 3 лютого 2023 р., 24 березня 2023 р., м. Київ; Всеукраїнська науково-практична онлайн-конференція «Дослідження молодих вчених: від ідеї до реалізації» (2023); VI Всеукраїнська (заочна) науково-практична конференція «Педагогічні інновації в освітньому просторі сучасного закладу вищої освіти» (2023); III Міжнародна науково-практична конференція «Інформаційні технології в освіті та науці» (2023), VI Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Наука III тисячоліття: пошуки, проблеми, перспективи розвитку» (2023); лекція-практикум для студентів МНУ ім. В. О. Сухомлинського (м. Миколаїв) на тему «Важливість метанавичок у діяльності сучасного вчителя» (30.10, 13.20); VIII Міжнародна Грінченківська наукова школа для докторантів, аспірантів і молодих науковців у галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка», спеціальність 011 «Освітні, педагогічні науки» з 04.12 по 08.12 2023 року; виступ в онлайн-майстерні педагога на Всеукраїнській науково-практичній конференції «Педагогіка сучасності: виклики і перспективи цифрової доби»; IX Міжнародна Грінченківська наукова школа у галузі знань 01 Освіта/Педагогіка для магістрантів, аспірантів, докторантів та молодих учених з 18 по 22 листопада 2024 року, м. Київ, Україна; V Міжнародна наукова онлайн конференція «Педагогіка у міждисциплінарному вимірі: реалії вищої освіти у контексті викликів сьогодення» 20 листопада 2024 року, м. Київ, Україна.

Зміст і результати дисертаційної роботи висвітлено у 8 одноосібних наукових працях, з них: 5 статей у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України; 3 – тези доповідей.

7. Структура та зміст дисертації, її самостійність, завершеність, відповідність вимогам щодо оформлення й обсягу.

Структура дисертаційної роботи є обґрунтованою, побудованою логічно і складається з анотації українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел (210 найменувань, з них 12 іноземними мовами), 13 додатків. Робота містить 9 таблиць та 7 рисунків. Основний текст дисертації викладено на 195 сторінках, загальний обсяг роботи – 269 сторінок.

У першому розділі дослідження «Теоретичні засади розвитку інноваційної компетентності вчителів закладів загальної середньої освіти» проаналізовано методологічні засади дослідження, що представлені ґрунтовними ідеями особистісно зорієнтованого, діяльнісного, аксіологічного, акмеологічного, андрагогічного, компетентнісного наукових підходів. На позитивну оцінку заслуговує подання зазначених підходів суголосно усталеній схемі методологічного аналізу в логіці: тлумачення підходу, основні поняття, принципи, особливості реалізації в дисертації.

У цьому підрозділі також презентовано терміносистему дослідження, визначено ґрунтовне поняття дисертації «інноваційна компетентність вчителя ЗЗСО» як системне та інтегративне утворення щодо поєднання мотиваційно-ціннісного, гносеологічно-когнітивного, процесуально-діяльнісного, рефлексивно-результативного компонентів, розвиток яких у своїй сукупності забезпечує упровадження педагогом нових ефективних підходів до відбору змісту, методів, форм навчання інноваційного характеру.

Визначено потенціал сучасних електронних ресурсів щодо розвитку інноваційної компетентності вчителів ЗЗСО та розкрито логіку їх застосування. Обґрунтовано систематизацію цифрових освітніх платформи за їх функціями в освітньому процесі.

У другому розділі дисертації «Змістово-методичне забезпечення розвитку інноваційної компетентності вчителів закладу загальної середньої освіти з використанням цифрових освітніх платформ» на засаді аналізу наукового дискурсу щодо структури інноваційної компетентності визначено структуру інноваційної компетентності вчителів ЗЗСО, що містить мотиваційно-ціннісний, гносеологічно-когнітивний, процесуально-діяльнісний, рефлексивно-результативний компоненти.

Представлено динамічний формат ґрунтового конструкту дослідження у понятті «розвиток інноваційної компетентності вчителя ЗЗСО» та етапах зазначеного процесу, а саме: апробаційно-практичному, процесуально-діяльнісному, інноваційно-дослідницькому. На позитивну оцінку заслуговує подання логіки розвитку компонентів інноваційної компетентності вчителів ЗЗСО на кожному із зазначених етапів.

Суголосно структурі інноваційної компетентності вчителів ЗЗСО обґрунтовано критеріальний апарт дослідження. Мотиваційно-ціннісному

компоненту відповідає аксіологічний критерій; гносеологічно-когнітивному – когнітивний критерій; процесуально-діяльнісному – праксеологічний критерій; рефлексивно-результативному – рефлексивний критерій з відповідними показниками за апробаційно-практичним, процесуально-діяльним, інноваційно-дослідницьким рівнями. Розкрито логіку використання розробленого діагностичного інструментарію на етапі констатувального експерименту.

Обґрунтовано змістово-методичне забезпечення розвитку інноваційної компетентності вчителів ЗЗСО з використанням сучасних цифрових освітніх платформ, що містить змістову (створення професійно-інноваційного портфоліо вчителями, розроблення й запровадження в систему методичної роботи ЗЗСО курсу «Інноваційні аспекти діяльності педагога», проведення методичних інноваційних сесій із вчителями ЗЗСО) та інформаційно-методичну (охоплює використання цифрових інструментів для технічного супроводу розвитку інноваційної компетентності педагога, добір варіативних методів навчання вчителів у системі методичної роботи з використанням інтерактивних методів та впровадження рефлексивного есе) частини.

У третьому розділі дослідження «Опис експерименту та перевірка ефективності змістово-методичного забезпечення розвитку інноваційної компетентності вчителів ЗЗСО з використанням сучасних цифрових платформ» розкрито логіку експериментального впровадження змістово-методичного забезпечення розвитку інноваційної компетентності вчителів ЗЗСО та здійснено експериментальну верифікацію його ефективності. Достовірність якісних і кількісних показників розвитку інноваційної компетентності вчителів ЗЗСО з використанням цифрової освітньої платформи «Human» підтверджено у засіб застосування статистичного критерію Манна Уїтні.

Відзначимо, що загальні висновки відповідають поставленим дисертантом завданням. Матеріали, подані у додатках, сприяють повноті сприймання основного тексту.

8. Дотримання академічної доброчесності у дисертації та наукових публікаціях. Відсутність (наявність) академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації.

У процесі аналізу наукового доробка Олійник О. І. не виявлено фактів недотримання академічної доброчесності. Подана дисертаційна робота перевірена на унікальність тексту за допомогою автоматизованої системи «StrikePlagiarism». Коефіцієнт подібності (відсоток схожості з усіма джерелами) склав 13% (довідка бібліотеки Київського столичного університету імені Бориса Грінченка від 17 березня 2025 р.).

9. Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

Загалом позитивно оцінюючи дисертаційну роботу Олійник О. І., вважаємо за необхідне виокремити деякі дискусійні положення та зауваження.

9.1. Ураховуючи міждисциплінарну природу досліджуваного феномену, вважаємо, що до переліку методологічних підходів, представлених дисертанткою в роботі, варто було б додати міждисциплінарний підхід.

9.2. У підрозділі 1.2 авторкою подається огляд сучасних електронних ресурсів, проте, на нашу думку, потребує деталізації аспект їх потенціалу щодо розвитку інноваційної компетентності вчителів ЗЗСО.

9.3. Варто зауважити, що в поданій дисертації мають місце фрагменти дещо відсторонені від предмету дослідження (наприклад, низка біогенетичних та соціогенетичних теорій розвитку особистості, представлених у підрозділі 1.2).

Проте зазначені зауваження мають рекомендаційно-уточнюючий характер.

10. Загальна оцінка дисертації і наукових публікацій щодо їхнього наукового рівня з урахуванням дотримання академічної доброчесності та щодо відповідності вимогам.

Дисертація є самостійною науковою працею, в якій висвітлено авторські ідеї та розробки, що уможливили розв'язання завдань дослідження. Робота містить теоретичні та методичні положення і висновки, обґрунтовані, розроблені й сформульовані дисертанткою особисто. Подані в дисертації ідеї, положення чи гіпотези інших авторів мають відповідні посилання і використані з метою підкріплення ідей здобувачки. Більш суттєві результати дослідження викладені у висновках відповідно до завдань дисертації. Загалом текст дисертації відповідає чинним вимогам щодо його оформлення.

Дисертація «Розвиток інноваційної компетентності вчителів закладів загальної середньої освіти з використанням цифрових освітніх платформ» є завершеною, цілісною науковою кваліфікаційною роботою, яка має наукову новизну, теоретичне та практичне значення, відповідає чинним вимогам Наказу МОН України від 12.01.2017 р. №40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (із змінами, внесеними згідно Наказу МОН України від 31.05.2019 р. №759) і Постанови Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. №44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (із змінами, внесеними згідно Постанови Кабінету Міністрів України №341 від 21.03.2022 р.), а її авторка Олійник Оксана Ігорівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки у галузі знань 01 Освіта/Педагогіка.

Рецензент:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри освітології
та психолого-педагогічних наук
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка

В. Желанова

Вікторія ЖЕЛАНОВА

